

Artur Staszczuk

STANOWISKO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO WOBEC PROCESU STOWARZYSZENIOWEGO UKRAINY Z UNIĄ EUROPEJSKĄ

Geneza procesu stowarzyszeniowego Ukrainy z UE

Zmiany ustrojowe w Europie Środkowej i Wschodniej oraz rozpad Związku Radzieckiego spowodowały, że polityczna mapa Europy nakreślona w Jałcie i Poczdamie uległa istotnym przewartościowaniom. W wyniku tych zmian pojawiło się na mapie Europy szereg nowych niepodległych państw, wśród których do najważniejszych zalicza się Ukrainę¹.

U zarania niepodległości tego państwa unijni decydenci nie dostrzegali jego geopolitycznego znaczenia, uznając Ukrainę za domenę wpływów Moskwy. Proeuropejskie deklaracje ówczesnych władz ukraińskich, nieoparte jednak konkretnymi działaniami, spotykały się w stolicach państw zachodnich z dużą rezerwą czy wręcz irytacją, gdyż Ukrainę powszechnie postrzegano tam za twór nieprzewidywalny, niestabilny, a nawet sezonowy (Mielczarek 2007). Przyczyną tego stanu rzeczy było nie tylko uzależnienie gospodarcze Ukrainy od Rosji, ale przede wszystkim problem sukcesji poradzieckiej broni jądrowej, w której posiadanie wszedł Kijów po rozwiązaniu ZSRR².

---

¹ Władze tego kraju na fali procesu rozpadu Związku Radzieckiego ogłosiły deklarację o suwerenności państwowej w dniu 16 VI 1990 r. Po załamaniu się antygorbaczewowskiego puczu w Moskwie Ukraina w dniu 24 VIII 1991 r. przyjęła deklarację niepodległości, a jej prezydent Leonid Krawczuk wraz z przywódcami Rosji i Białorusi podpisał 8 XII 1991 r. w Puszczy Białowieskiej umowę o utworzeniu Wspólnoty Niepodległych Państw i zakończeniu istnienia Związku Radzieckiego.

² Ukraina przejmując część poradzieckiego potencjału nuklearnego, stała się trzecią potęgą jądrową świata i przez kilka lat prowadziła dwuznaczną grę zarówno z Moskwą, jak i Zachodem w kwestii przekazania tej broni do Rosji i przystąpienia do układu o nierozprzestrzenianiu broni atomowej. Ostatecznie Ukraina w styczniu 1994 r. zgo-

Jednakże ta swoista gra wokół poradzieckiej broni atomowej spotkała się z dezaprobatą UE, która zaczęła postrzegać Ukrainę prawie wyłącznie przez pryzmat problemów rozbrojeniowych. Znalazło to odzwierciedlenie w przyjętym w listopadzie 1994 r. przez Radę UE wspólnym stanowisku. W dokumencie tym, poza ogólnikowymi stwierdzeniami, że UE będzie wspierać budowanie gospodarki rynkowej, niezależność, integralność terytorialną i suwerenność Ukrainy oraz jej demokratyczny rozwój, unijni ministrowie spraw zagranicznych zaznaczyli, że Unia „w dalszym ciągu będzie wspierać proces rozbrojenia jądrowego, zwracając szczególną uwagę w kontekście współpracy z Ukrainą na wypełnienie przez nią zobowiązań przyjętych w związku z rozbrojeniem jądrowym i przystąpieniem, w możliwie jak najkrótszym czasie, do Traktatu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej jako państwo nieposiadające broni jądrowej, dzięki czemu otworzy się droga do wykonania Porozumień START I i START II” (cyt. za: *Wspólne stanowisko z dnia 28 listopada 1994 r. określone przez Radę w sprawie celów i priorytetów Unii Europejskiej w odniesieniu do Ukrainy*).

Rozwiązanie kwestii poradzieckiej broni jądrowej dało asumpt do zawarcia przez Wspólnoty Europejskie i Ukrainę Układu o Partnerstwie i Współpracy, który podpisany 14 czerwca 1994 r. wszedł w życie 1 marca 1998 r. Umowa ta nie ustanawiała jednak jakichś szczególnych ram współpracy pomiędzy stronami, świadczących o priorytetowym traktowaniu Ukrainy, gdyż podobne porozumienia Bruksela zawarła z innymi krajami byłego ZSRR, a także nie zawierała jakiegokolwiek klauzuli dopuszczającej ewentualne członkostwo tego kraju w strukturach europejskich.

Jednakże wejście w życie unijno-ukraińskiego porozumienia o współpracy i partnerstwie dało impuls dla intensyfikacji wzajemnych stosunków. Bruksela zaczęła powoli dostrzegać znaczenie Ukrainy dla geopolityki europejskiej, czego wyrazem było przyjęcie przez Radę Europejską 11 grudnia 1999 r. wspólnej strategii wobec Ukrainy. Dokument ten potwierdzał strategiczne partnerstwo między UE a Ukrainą i określał cele strategiczne Unii wobec Ukrainy, do których zaliczono: 1) przyczynianie się do powstania stabilnej, otwartej i pluralistycznej demokracji na Ukrainie, regulowanej przez państwo prawa i wspierającej stabilnie funkcjonującą gospodarkę rynkową, 2) współpracę z Ukrainą w dziedzinie utrzymania stabilności i bezpieczeństwa w Euro-

---

działa się na likwidację swojego potencjału jądrowego w zamian za udzielenie jej gwarancji bezpieczeństwa i w ciągu roku przystąpiła do najważniejszych porozumień rozbrojeniowych (zob. Świeżak 2005).

pie i na świecie, 3) zwiększenie ekonomicznej, politycznej i kulturalnej współpracy z Ukrainą, jak również współpracy w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych (zob. *Wspólna Strategia Rady Europejskiej z dnia 11 grudnia 1999 r. w sprawie Ukrainy...*, s. 1–5). W dokumencie tym UE uznała europejskie aspiracje Ukrainy i jej proeuropejski wybór, jednak za tą deklaracją nie poszły żadne konkretne działania. Wpływ na to miała również sytuacja wewnętrzna na Ukrainie, gdzie w dobie rządów prezydenta Leonida Kuczmy zaczęły narastać tendencje autorytarne, co nie sprzyjało pozytywnemu postrzeganiu tego państwa w Europie Zachodniej. Dopiero akcesja do UE państw środkowoeuropejskich wymusiła większe zaangażowanie Unii w działania na rzecz stabilizacji obszarów bezpośrednio z nią sąsiadujących, gdyż przed poszerzonym ugrupowaniem integracyjnym pojawił się nowy zakres problemów, takich jak: wizy, tranzyt, kontrole graniczne. Wymusiło to na UE intensyfikację współpracy ze wschodnimi sąsiadami, w tym również z Ukrainą i spowodowało, że Bruksela zaczęła dostrzegać geopolityczne znaczenie europejskich państw byłego ZSRR (Pisarska 2008).

Konsekwencją reorientacji geopolitycznej Unii było opracowanie nowej koncepcji traktowania obszarów z nią graniczących. W najbardziej skonkretyzowanej postaci została ona przedstawiona 12 maja 2004 r. w komunikacie Komisji Europejskiej zatytułowanym *Strategia Europejskiej Polityki Sąsiedztwa (EPS)*³. Ukraina, mimo że przystąpiła do EPS, to z powodu braku perspektywy członkostwa nie kryła rozczarowania tą koncepcją. Brak jednoznacznej deklaracji, iż nawet w dalekiej perspektywie czasowej, po spełnieniu wszystkich warunków, Ukraina będzie mogła przystąpić do UE, zrodził w Kijowie głęboką frustrację i rozczarowanie funkcjonowaniem EPS. Problem ten został dostrzeżony przez niektóre państwa UE, które zaproponowały wzmocnienie oferty europejskiej na kierunku wschodnim przez powołanie Partnerstwa Wschodniego (PW) UE⁴.

---

³ Dokument ten za podstawowe cele EPS stawiał zapewnienie stabilności, bezpieczeństwa i dobrobytu w sąsiedztwie rozszerzonej UE. Za podstawę relacji UE z sąsiadami *Strategia* uznawała poszanowanie zasad państwa prawa, reguł dobrego rządzenia, praw człowieka, w tym praw mniejszości, realizację zasad gospodarki rynkowej i zrównoważonego rozwoju (zob. *Europejska Polityka Sąsiedztwa – Strategia – Komunikat Komisji*, Bruksela, 12 maja 2004 r., COM /2004/ 373).

⁴ W dokumencie zatytułowanym *Propozycja Polsko-Szwedzka. Partnerstwo Wschodnie* założono, że celem projektu jest pogłębiona współpraca ze wschodnimi sąsiadami – sześcioma krajami partnerskimi objętymi EPS (znoszenie restrykcji wizowych, stworzenie strefy wolnego handlu, harmonizacja systemów prawnych, społecz-

Na początku grudnia 2008 r. Komisja Europejska zaakceptowała polsko-szwedzką koncepcję nowego partnerstwa wschodniego i zaproponowała inaugurację tej inicjatywy wiosną 2009 r. w trakcie specjalnego szczytu państw UE i sześciu państw partnerskich⁵. Przyspieszeniu realizacji projektu Partnerstwo Wschodnie niewątpliwie pomogła rosyjska interwencja w Gruzji latem 2008 r., która uświadomiła – zwłaszcza przywódcom państw tzw. starej Unii – jak ważne dla bezpieczeństwa kontynentu jest wciąganie państw postradzieckich w orbitę wpływów Zachodu. Zastosowanie takich instrumentów „europeizacji” wschodnich sąsiadów, jak choćby umowy o liberalizacji handlu prowadzące do strefy wolnego handlu, których realizacja oznaczałaby przyjęcie przez te państwa ponad 60% norm prawa wspólnotowego, pozwoliłaby im wejść „tylnymi” drzwiami do unijnego przedsiwionka i zyskać status zbliżony do Norwegii czy Szwajcarii (Pawlicki 2008).

Brak jakichkolwiek choćby najostrożniejszych stwierdzeń mogących sugerować, że państwa wschodnioeuropejskie zostaną członkami UE, spowodował, że na Ukrainie nowa unijna inicjatywa spotkała się – tak jak w przypadku EPS – z dużym rozczarowaniem. Ostatecznie jednak Ukraina, nie chcąc zadrażniać swoich i tak niełatwych stosunków z UE, przystąpiła do Partnerstwa Wschodniego, którego szczyt inauguracyjny odbył się 6 maja 2009 r. w Pradze (zob. *Wspólna deklaracja przyjęta podczas szczytu partnerstwa wschodniego w Pradze... 2009*).

---

nych, ekonomicznych i politycznych krajów partnerskich z UE) oraz zastąpienie dotychczasowych umów o partnerstwie i współpracy nowymi układami (zob. *Propozycja Polsko-Szwedzka. Partnerstwo Wschodnie... 2008*).

⁵ Główne elementy propozycji Komisji to: 1) zawarcie nowych układów o stowarzyszeniu obejmujących porozumienia o wolnym handlu, 2) stworzenie przez UE kompleksowych programów finansowych zmierzających do poprawy zdolności administracyjnych partnerów, 3) stopniowa integracja z gospodarką UE i harmonizacja przepisów prawa, 4) dążenie do zniesienia obowiązku wizowego dla obywateli krajów partnerskich, 5) dalsze otwieranie unijnego rynku pracy, 6) poprawa bezpieczeństwa energetycznego UE i jej wschodnich partnerów, 7) ustanowienie programów na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego w krajach partnerskich, 8) utworzenie czterech wielostronnych platform politycznych w dziedzinach: demokracji, dobrych rządów i stabilności; integracji gospodarczej i konwergencji z polityką UE; bezpieczeństwa energetycznego; kontaktów międzyludzkich, 9) nasilenie bezpośrednich kontaktów oraz zwiększenie zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego i wzrost znaczenia Parlamentu Europejskiego we wzajemnych relacjach, 10) przeznaczenie dodatkowych 350 mln EUR w latach 2010–2013 na wsparcie projektu oraz przesunięcie na jego realizację 250 mln EUR ze środków na regionalne programy w ramach EPS (zob. *Partnerstwo wschodnie – UE otwiera nowy, ambitny rozdział w stosunkach z sąsiadami ze Wschodu... 2008*).

Bariery procesu stowarzyszeniowego Ukrainy z UE

W okresie poprzedzającym inaugurację PW między UE a Ukrainą trwały już intensywne konsultacje w kwestii zawarcia nowej umowy, zastępującej dotychczasowy Układ o Partnerstwie i Współpracy, która uregulowałaby wzajemne relacje. Stanowisko strony ukraińskiej domagającej się przyznania jej perspektywy europejskiej nie spotkało się z aprobatą ze strony Brukseli. Jedynym ustępstwem ze strony Francji, która przewodniczyła UE w drugiej połowie 2008 r., było zaproponowanie, aby negocjowana z Ukrainą od marca 2007 r. nowa umowa została nazwana stowarzyszeniem, a nie jak dotychczas roboczo się ją określało „wzmocnionym porozumieniem”. Szefowie dyplomacji państw UE zgodzili się z propozycją francuską, zastrzegając zarazem, że nie zobowiązuje to do otwarcia w przyszłości negocjacji członkowskich z Ukrainą (*UE–Ukraina...*).

Takie stanowisko Unii znalazło odzwierciedlenie w deklaracji przyjętej 9 września 2008 r. w Paryżu na zakończenie szczytu UE–Ukraina. Polsce, Czechom, Wielkiej Brytanii, Szwecji i krajom bałtyckim nie udało się przeforsować stwierdzenia o uznaniu perspektywy członkostwa Ukrainy w UE, a nawet zapisu o europejskiej tożsamości tego kraju. Zgodzono się jedynie na ogólnikowe stwierdzenia w stylu: „Przywódcy uznają, że Ukraina, kraj europejski, dzieli z krajami UE historię i wspólne wartości. Cieszą się, że nowe porozumienie będzie Umową Stowarzyszeniową, która pozostawi drogę otwartą dla dalszych postępów w stosunkach UE–Ukraina. UE przyjmuje do wiadomości europejskie aspiracje Ukrainy i cieszy się z jej wyboru” (cyt. za: Miklas 2008).

Negocjacje w sprawie zawarcia umowy stowarzyszeniowej między Ukrainą a UE trwały od marca 2007 r. do grudnia 2011 r. Umowa ta odnosi się do całokształtu współpracy między stronami i obejmuje współpracę polityczną, politykę zagraniczną i bezpieczeństwa, handel, współpracę ekonomiczną i sektorową, finansową, a także sprawy instytucjonalne oraz ogólne. Ważnym elementem umowy stowarzyszeniowej jest utworzenie głębokiej i wszechstronnej strefy wolnego handlu (*Deep and Comprehensive Free Trade Area – DCFTA*), która spowoduje wzajemne otwarcie rynku wewnętrznego Ukrainy i UE, dostosowanie ustawodawstwa ukraińskiego i standardów do norm UE w zakresie handlu i dziedzin z nim związanych (własność intelektualna, zamówienia publiczne, konkurencja), co pozwoli ustanowić między stronami reżim han-

dlowy zbliżony do tego, który funkcjonuje w ramach Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) (Lyubashenko 2011).

Parafowana w marcu 2012 r. umowa stowarzyszeniowa pomiędzy UE a Ukrainą to pierwszy taki dokument należący do nowej generacji układów stowarzyszeniowych, które ze względu na swoją treść ustanawiają bliższą współpracę niż podpisywane poprzednio przez Unię umowy tego typu. Należy podkreślić, że Ukraina na podstawie umowy stowarzyszeniowej zobowiązuje się do wdrożenia dużej części wspólnotowego porządku prawnego (zob. *UE parafowała...*).

Ewentualne podpisanie przez Ukrainę umowy stowarzyszeniowej nie przesądza jeszcze kwestii członkostwa tego kraju w UE, ale stanowi wyraźne uznanie jego europejskich aspiracji. Dla UE niezwykle istotną kwestią jest promocja i zakorzenienie wartości demokratycznych we współczesnym świecie, a zwłaszcza w jej najbliższym otoczeniu⁶. Umowa stowarzyszeniowa odpowiada na to wyzwanie, przywiązując szczególną wagę do poszanowania przez kraj ją zawierający wartości demokratycznych, praw człowieka, zasad rządów prawa, gospodarki rynkowej, standardów dobrego rządzenia oraz zrównoważonego rozwoju. Kryteria te z punktu widzenia UE są pierwszoplanowe i stanowią fundament wzajemnych relacji (Domaradzki 2012).

Problem stanu demokracji na Ukrainie stanowi obecnie najistotniejszą przeszkodę w zawarciu przez ten kraj umowy stowarzyszeniowej z UE. Mimo finalizacji negocjacji stowarzyszeniowych i parafowania umowy kwestia jej podpisania i ratyfikacji nie jest przesądzona ze względu na wzrost tendencji autorytarnych na Ukrainie, które nasiliły się po objęciu prezydentury przez Wiktora Janukowycza. Skazanie i uwięzienie byłej premier i liderki opozycji Julii Tymoszenko stało się katalizatorem ochłodzenia wzajemnych relacji i postawiło pod znakiem zapytania finalizację procesu stowarzyszeniowego Ukrainy z UE (zob. *Ostra reakcja Unii...*).

---

⁶ Należy podkreślić, że UE w wielu dokumentach deklaruje dążenie do wspierania praw człowieka i demokracji we wszystkich dziedzinach prowadzonych przez siebie działań zewnętrznych. W szczególności UE będzie włączać promowanie praw człowieka do swojej polityki w dziedzinie handlu, inwestycji, energetyki, polityki rozwojowej, społecznej, wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, zwalczania terroryzmu (zob. *Konkluzje Rady w sprawie praw człowieka i demokracji, Strategiczne ramy UE dotyczące praw człowieka i demokracji, Plan działania UE dotyczący praw człowieka i demokracji w wersji przyjętej przez Radę w dniu 25 czerwca 2012 r.*).

Dla UE kluczową kwestią w procesie stowarzyszeniowym z Ukrainą jest spełnienie przez ten kraj kryteriów politycznych, czyli przestrzegania norm demokracji i rządów prawa. Znalazło to wyraz w stanowisku KE, która w maju 2013 r. wystąpiła do państw członkowskich UE o mandat na podpisanie umowy stowarzyszeniowej z Ukrainą, w tym porozumienia o DCFTA, zastrzegając, że ewentualne podpisanie tej umowy nastąpi na listopadowym szczycie PW w Wilnie dopiero po spełnieniu przez Kijów warunków politycznych (zob. Sikorska 2013). Jeśli dla UE to kwestie polityczne budzą największe kontrowersje w procesie stowarzyszeniowym, to strona ukraińska podchodzi do tego porozumienia w sposób pragmatyczny, kierując się przede wszystkim zyskiem ekonomicznym, służącym stabilności Ukrainy i interesom wpływowych w tym kraju grup oligarchicznych (ekonomizacja polityki zagranicznej) (por. Jaroszewicz 2011). Na relacje UE–Ukraina w kontekście procesu stowarzyszeniowego wpływ ma również Rosja niechętna zawarciu porozumienia między Brukselą a Kijowem. Moskwa starała się nakłonić Ukrainę, aby ta przystąpiła do unii celnej Rosji, Białorusi i Kazachstanu, co byłoby równoznaczne z fiaskiem negocjacji stowarzyszeniowych. Ukraina oparła się tej presji, jednakże kierując się logiką polityki wielowektorowości ukraińskie władze, chcąc uniknąć dokonania jednoznacznego wyboru geopolitycznego, chciałyby podpisać umowę stowarzyszeniową z UE, a następnie zawrzeć niekolidujące z zapisami tej umowy porozumienie o współpracy z funkcjonującą pod egidą Moskwy unią celną (Konończuk, Matuszak 2011).

Parlament Europejski jako instytucja wpływu politycznego w procesie stowarzyszeniowym Ukrainy z UE

Problematyka procesu stowarzyszeniowego Ukrainy z UE nie jest obca Parlamentowi Europejskiemu (PE), który jest jedyną, mającą demokratyczną legitymizację instytucją unijną, która z założenia reprezentuje społeczeństwa Europy. Organ ten może w swojej działalności powoływać się na wolę europejskiej opinii publicznej, zarazem ją kształtując dzięki posiadaniu szerokiego spektrum instrumentów oddziaływania (debaty parlamentarne, rezolucje, raporty). Przez to PE jako organ UE rości sobie szczególne prawo do wyrazistego zajmowania stanowiska w kwestiach poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności we współczesnym świecie. W szeregu rezolucji, które stanowią formę wyrażania stanowiska, PE potępia wszelkie prze-

jawy łamania praw człowieka, reguł demokracji i rządów prawa, zwłaszcza jeśli występują one w państwach, z którymi łączy UE bliskość geograficzna. Z racji posiadania największego potencjału ekonomicznego na świecie, jak i atrakcyjnego modelu społecznego, UE stanowi w stosunku do tych państw swoiste centrum grawitacyjne, oddziałujące na ich rozwój polityczny i społeczno-ekonomiczny. Pogłębianie współpracy z państwami sąsiedzkimi UE uzależnia przede wszystkim od przestrzegania przez te państwa standardów demokratycznych charakterystycznych dla obszaru europejskiego. Stanowisko PE w powyższych kwestiach bywa często jednoznaczne i pryncypialne, co kontrastuje z dużo bardziej wyważonymi opiniami innych instytucji unijnych, zwłaszcza Komisji Europejskiej i Rady UE. Wynika to z faktu, że PE sam siebie definiuje jako „strażnika demokracji”. Nie należy jednak zapominać, że przyjmowane przez ten organ rezolucje nielegislacyjne, będące formą wyrażania stanowiska, mają istotną wagę polityczną, ale nie mają charakteru prawnie wiążącego, co również wpływa na ich wyrazistość.

W ostatnich latach zarówno PE, jak i cała UE dostrzegają istotne znaczenie Ukrainy dla rozwoju integracji europejskiej. Zdaniem PE, Ukraina jest dla UE krajem o strategicznym znaczeniu, który ze względu na swoją wielkość, zasoby, ludność i położenie geograficzne zajmuje wyjątkową pozycję w Europie, będąc kluczowym regionalnym podmiotem (największym krajem PW), wywierającym znaczny wpływ na bezpieczeństwo, stabilność i dobrobyt całego kontynentu (zob. *Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 1 grudnia 2011 r. zawierająca zalecenia Parlamentu Europejskiego dla Rady, Komisji oraz Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych w sprawie negocjacji dotyczących układu o stowarzyszeniu między UE a Ukrainą*).

Mimo że PW nie zakłada członkostwa Ukrainy w UE, to jednak – zwłaszcza w kontekście negocjowanej przez UE od marca 2007 r. umowy stowarzyszeniowej z Ukrainą – PE stoi na stanowisku uznania tego kraju za państwo europejskie, z którymi stosunki należy oprzeć na europejskiej perspektywie, włączając art. 49 Traktatu o UE, co pozwoliłoby w większym stopniu inkorporować do tego państwa wartości demokratyczne.

Rola PE w kształtowaniu stosunków Unia–Ukraina, zwłaszcza w kontekście procesu stowarzyszeniowego, jest istotna również z traktatowego punktu widzenia. Mimo że zgodnie z art. 218 Traktatu o Funkcjonowaniu UE decyzję o zawarciu umowy podejmuje Rada, jednakże w przypadku umów o stowarzyszeniu wymagane jest wcze-

śniejsze uzyskanie zgody Parlamentu na ich podpisanie (*Wersja skonsolidowana Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*). Zgodnie z art. 90 Regulaminu PE, na każdym etapie trwania negocjacji Parlament może, na podstawie sprawozdania właściwej komisji oraz po rozpatrzeniu wszelkich stosownych wniosków, przyjąć zalecenia i zwrócić się o ich uwzględnienie przed zawarciem rozpatrywanej umowy międzynarodowej. Po zakończeniu negocjacji, lecz przed podpisaniem umowy, projekt umowy międzynarodowej jest przekazywany Parlamentowi w celu wydania opinii lub wyrażenia zgody (w przypadku umowy stowarzyszeniowej) (*Regulamin...*, art. 90).

Ponadto PE posiada istotne uprawnienia legislacyjne, budżetowe i kontrolne, które pozwalają mu wpływać na kształt relacji z krajami PW, w tym z Ukrainą. Rozporządzenie w sprawie ustanowienia Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (ENPI)⁷ oraz Instrumentu na rzecz Stabilności (IfS)⁸ zostało przyjęte przez Radę i PE w procedurze współdecyzji jesienią 2006 r. Parlament określa również odpowiednie pozycje budżetu oraz przypisuje im kwoty w rocznym budżecie UE, a także ma prawo do kontroli dokumentów związanych z wdrażaniem ENPI oraz IfS przed ich przyjęciem (procedura „kontroli demokratycznej”).

Zarówno dla Ukrainy, jak i innych krajów PW, z wyjątkiem Białorusi, ustanowiono również komisje współpracy parlamentarnej, które spotykają się dwa razy do roku. Do aktywności PE w kształtowaniu polityki zagranicznej UE na kierunku wschodnim zaliczyć również

---

⁷ European Neighbourhood and Partnership Instrument – ENPI został powołany w celu świadczenia pomocy wspólnotowej dla państw sąsiedzkich UE. Na wdrażanie powyższego rozporządzenia w okresie 2007–2013 UE zamierzała przeznaczyć 11,2 mld EUR. Instrument ten zastąpił program TACIS adresowany do krajów byłego ZSRR oraz program MEDA, którego beneficjentem były państwa południowo-śródlądowe. Zob. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 2006 r. określające przepisy ogólne w sprawie ustanowienia Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa*, s. 1–13).

⁸ Instrument ten finansuje projekty dotyczące reagowania w sytuacjach kryzysowych. Działania w jego ramach mają na celu przywracanie stabilności w przypadku nagłych sytuacji kryzysowych lub początku kryzysu, wzmacnianie gotowości do reakcji krajów w zakresie przeciwdziałania tym sytuacjom i zagrożeniom globalnym i międzynarodowym. Koncentrują się one na takich zagadnieniach, jak: wsparcie mediów, budowa zaufania, tymczasowa administracja, rządy prawa i wymiar sprawiedliwości, rozwój demokracji i społeczeństwa obywatelskiego, równy dostęp do zasobów naturalnych (zob. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 listopada 2006 r., ustanawiające Instrument na rzecz Stabilności*).

należy powołanie Zgromadzenia Parlamentarnego Euronest, w skład którego wchodzi zarówno posłowie PE, jak i deputowani parlamentów wschodnich krajów partnerskich, a którego inauguracyjne posiedzenie odbyło się w maju 2011 r. Ponadto PE regularnie uczestniczy w obserwacji wyborów odbywających się w krajach partnerskich (Sourander, *Europejska...* 2012; tenże, *Zakaukazie...* 2012).

W przypadku komisji współpracy parlamentarnej UE–Ukraina przewodniczącym delegacji PE do tej komisji jest polski eurodeputowany Paweł Kowal, reprezentujący grupę polityczną Europejskich Konserwatystów i Reformatorów. Delegacja ta funkcjonuje na podstawie umowy o partnerstwie i współpracy (UPIW) i w jej skład wchodzi w równej liczbie posłowie do PE i posłowie do ukraińskiej Rady Najwyższej. Do zadań tej komisji należy sprawowanie kontroli parlamentarnej nad realizacją UPIW, pełnienie funkcji forum dyskusyjnego na tematy będące przedmiotem zainteresowania obu stron, zachęcanie Ukrainy do przeprowadzenia reform zbliżających to państwo do UE. Delegacja PE odbywa ponadto regularne spotkania z pierwszoplanowymi postaciami ukraińskiej polityki i przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego, podczas których omawiane są najistotniejsze problemy występujące we wzajemnych relacjach (zob. Parlament Europejski/Delegacje).

Komisja współpracy parlamentarnej UE–Ukraina stara się wpływać na proces zbliżania Ukrainy do UE, przyjmując na zakończenie regularnych spotkań oświadczenia, w których porusza istotne dla wzajemnych relacji problemy. Delegacja PE do tej komisji stanowi grupę artykułującą na forum PE znaczenie rozwoju stosunków z Ukrainą dla UE. Podkreśla, że pogłębienie wzajemnych relacji jest w interesie obu stron, a Ukraina pod warunkiem spełnienia określonych kryteriów, w tym politycznych (demokracja, prawa człowieka, podstawowe wolności, rządy prawa) powinna otrzymać perspektywę europejską. Stąd w pracach komisji istotne znaczenie przywiązuje się do przestrzegania przez Ukrainę uczciwości procesu wyborczego jako warunku niezbędnego dla ratyfikacji przez UE umowy stowarzyszeniowej. Zachęca się ponadto stronę ukraińską do dalszych reform systemu prawnego, wzmocnienia rządów prawa, podjęcia efektywnej walki z korupcją, jako reform koniecznych dla pogłębienia relacji z UE. W kwestii stowarzyszenia Ukrainy z UE komisja współpracy parlamentarnej opowiada się za jak najszybszym podpisaniem przez zainteresowane strony umowy stowarzyszeniowej, a następnie jej szybkim ratyfikowaniem. Układ ten stanowi niezbędne narzędzie dla procesu modernizacji Ukrainy, gdyż

zawiera – w opinii komisji – mechanizmy za pomocą których normy i standardy typowe dla funkcjonowania UE zostaną przeniesione na grunt ukraiński. Istotną wagę komisja współpracy parlamentarnej przywiązuje również do zniesienia przez UE reżimu wizowego w stosunku do obywateli Ukrainy. Niezależnie od politycznego klimatu relacji unijno-ukraińskich Ukraińcy powinni mieć prawo podróżowania do państw UE bez konieczności posiadania wizy (*EU–Ukraine Parliamentary Cooperation Committee. Nineteenth Meeting...*). Komisja podkreśla ponadto, że w procesie implementacji umowy stowarzyszeniowej przez Ukrainę UE powinna udzielić temu państwu odpowiedniej i adekwatnej pomocy finansowej, technicznej, prawnej oraz wzmocnić zdolności administracji ukraińskiej do wykorzystania wszelkich form pomocy unijnej (*EU–Ukraine Parliamentary Cooperation Committee. Seventeenth Meeting...*).

Obok komisji współpracy parlamentarnej UE–Ukraina ważną rolę w procesie kształtowania polityki UE wobec Ukrainy odgrywa komisja spraw zagranicznych PE. Komisja ta odpowiada za działania PE w obszarze Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa oraz Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony, a także jest odpowiedzialna za utrzymywanie stosunków ze stronami trzecimi, zwłaszcza z państwami sąsiedzkimi. Do jej zadań należy między innymi analiza projektów aktów prawnych, stanowisk i opinii kierowanych do PE przez KE i Radę, opracowywanie projektów uchwał oraz sprawozdań. Szczególną rolę w kształtowaniu polityki PE wobec Ukrainy odgrywają sporządzane na forum komisji spraw zagranicznych sprawozdania przyjmujące postać projektów rezolucji Parlamentu. W przypadku każdego sprawozdania spośród członków komisji wybiera się sprawozdawcę odpowiedzialnego za opracowanie sprawozdania. Gdy projekt sprawozdania jest gotowy, przedstawia się go i omawia na forum komisji, której członkowie mogą zgłaszać poprawki (*Sprawy zagraniczne – projekty sprawozdań*). Po wprowadzeniu zmian i przeprowadzeniu ostatecznego głosowania z projektu sprawozdania powstaje sprawozdanie, które przedstawiane jest podczas posiedzenia plenarnego Parlamentu (*Sprawy zagraniczne – sprawozdania*). W szeregu rezolucji przyjmowanych przez PE odnoszących się do stosunków z Ukrainą szczególne miejsce w kontekście procesu stowarzyszeniowego zajmuje rezolucja z 1 grudnia 2011 r. zawierająca zalecenia PE dla Rady, KE oraz Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych w sprawie negocjacji dotyczących układu o stowarzyszeniu między UE a Ukrainą. Projekt tej rezolucji został opracowany w komisji spraw zagranicznych PE, a na posła sprawoz-

dawcę, który przygotował projekt sprawozdania w formie projektu rezolucji, został wyznaczony polski eurodeputowany Ryszard Legutko reprezentujący grupę polityczną Europejskich Konserwatystów i Reformatorów. W wyniku prac w komisji naniesiono w projekcie sprawozdania szereg zmian polegających między innymi na osłabieniu korelacji między procesem stowarzyszeniowym a procesem akcesyjnym Ukrainy z UE. I tak, zamiast sformułowania „zawarcie układu o stowarzyszeniu UE–Ukraina, w tym DCFTA, stanowić będzie istotny krok na drodze ku integracji Ukrainy z UE, użyto w ostatecznym kształcie sprawozdania określenia, będzie ważne dla europejskiej perspektywy Ukrainy”. Ponadto w wyniku wprowadzenia poprawek uzależniono szybkie zawarcie układu o stowarzyszeniu od zobowiązania się Ukrainy do przeprowadzenia niezbędnych reform oraz wzmocnienia wartości demokratycznych, praw człowieka oraz praworządności (por. *Projekt sprawozdania zawierającego zalecenia... z Sprawozdanie zawierające zalecenia...*). Analizując prace nad powyższym projektem rezolucji jak i innymi rozpatrywanymi przez PE projektami rezolucji, daje się zauważyć zwłaszcza ze strony eurodeputowanych pochodzących z państw tzw. starej Unii większą wstrzeźliwość w szafowaniu deklaracjami o możliwości przystąpienia Ukrainy do UE, jak i uzależnianiu procesu integracji tego państwa z tą organizacją od przyjęcia standardów typowych dla funkcjonowania Unii. Tak rygorystyczne podejście ze strony PE, jak i innych instytucji unijnych oddała w czasie realizację europejskiej perspektywy Ukrainy i utrudnia, choć nie uniemożliwia, finalizację procesu stowarzyszeniowego Ukrainy z UE.

Należy podkreślić, że PE w kontekście procesu stowarzyszeniowego Ukrainy z UE szczególną wagę przywiązuje do zachowania przejrzystości i demokratycznego charakteru wyborów odbywających się w tym kraju. Sprawdzianem dla efektywności angażowania się PE w tym kraju i popierania jego drogi ku Europie były wybory parlamentarne, które odbyły się w październiku 2012 r. Zostały one potraktowane przez UE, w tym PE, jako podstawowy sprawdzian dla Ukrainy w tworzeniu systemu demokratycznego opartego na rządach prawa. Należy podkreślić, że sprawdzian ten w opinii PE nie wypadł jednoznacznie pozytywnie. W przyjętej w grudniu 2012 r. rezolucji (zob. *Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 13 grudnia 2012 r. w sprawie sytuacji na Ukrainie*) PE wyartykułował swoje stanowisko w kwestii rozwoju stosunków UE–Ukraina w kontekście rozstrzygnięć wyborczych. Na uwagę zasługuje wyraźne stwierdzenie, że kampania wyborcza, a wraz z nią procedury wyborcze i powyborcze nie spełniły

najważniejszych międzynarodowych standardów, co stanowi regres w porównaniu z poprzednimi elekcjami. W związku z tym PE wezwał rząd Ukrainy do naprawienia nieprawidłowości wyborczych, w tym do reform w dziedzinie prawa wyborczego, finansowania partii politycznych, przejrzystości zasad finansowania kampanii wyborczych. Uzależnił ponadto rozwój stosunków z UE od gotowości ukraińskich władz do przeprowadzenia przy pomocy instytucji europejskich reformy systemu prawnego i sądowego w celu pełnego przestrzegania zasad demokracji, państwa prawa, poszanowania praw człowieka, podstawowych wolności i praw mniejszości.

Wyrażając poparcie dla europejskich aspiracji narodu ukraińskiego i uznając Ukrainę za państwo europejskie, które łączy z krajami UE wspólna historia i wartości, PE wyraził ubolewanie, że ostatnie wybory parlamentarne nie okazały się krokiem naprzód w umacnianiu wiarygodności Ukrainy w tym względzie. W przyjętej rezolucji PE podkreślił również, że negatywny wpływ na proces wyborczy miało uwięzienie przywódców opozycji Julii Tymoszenko i Jurija Łucenki i zaapelował do władz ukraińskich o ich uwolnienie i rehabilitację.

Krytyczny stosunek ze strony PE do wydarzeń na Ukrainie znalazł także odzwierciedlenie w stwierdzeniu wyrażającym zaniepokojenie wzrostem nastrojów nacjonalistycznych w tym kraju, czego dowodem był wysoki wynik wyborczy partii Swoboda, co zobligowało PE do przypomnienia społeczeństwu ukraińskiemu, jak i działającym tam partiom politycznym, że poglądy rasistowskie, antysemickie i ksenofobiczne są sprzeczne z podstawowymi wartościami i zasadami Unii.

Jednakże mimo szeregu zastrzeżeń co do sytuacji politycznej na Ukrainie PE potwierdził swoje zaangażowanie na rzecz dalszego rozwoju stosunków pomiędzy Kijowem a Brukselą, którego kluczowym etapem będzie podpisanie układu stowarzyszeniowego być może już podczas szczytu Partnerstwa Wschodniego, zaplanowanego w Wilnie w listopadzie 2013 r. Przy czym należy zwrócić uwagę, że w stanowisku PE wyraźnie zaznacza się, że postępy Ukrainy na drodze ku stowarzyszeniu politycznemu i integracji gospodarczej będą zależeć od rzeczywistego zaangażowania się i podjęcia zdecydowanych działań przez ten kraj prowadzących do rozwiązywania w duchu europejskim kwestii przestrzegania zasad demokracji, rządów prawa, niezawisłości sądów i wolności mediów.

Z analizy stanowiska PE odnoszącego się do sytuacji powyborczej na Ukrainie wynika, że mimo krytycznego oglądu sytuacji w tym państwie, PE podtrzymuje swoje poparcie dla stowarzyszenia Ukrainy

z UE. Jednakże zgoda PE na podpisanie tej umowy nie ma charakteru bezwarunkowego i uzależniona jest od powstrzymania narastających w tym kraju tendencji autorytarnych, a w szczególności od rozwiązania problemu przebywającej w więzieniu byłej premier Julii Tymoszenko. W powyższej kwestii PE wielokrotnie zajmował stanowisko krytykujące wykorzystywanie prawa karnego jako narzędzia osiągnięcia celów politycznych i wyrażał zaniepokojenie wzrostem wybiórczego ścigania osobistości należących do opozycji politycznej. Podkreślał również, że poszanowanie praworządności jest warunkiem stowarzyszenia politycznego Ukrainy z UE (zob. *Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 9 czerwca 2011 r. w sprawie Ukrainy: sprawy Julii Tymoszenko i innych członków poprzedniego rządu*).

Po skazaniu Julii Tymoszenko na 7 lat pozbawienia wolności za rzekome nadużycie przez nią uprawnień w czasie zawierania umów gazowych z Rosją w 2009 r. reakcja PE na to wydarzenie była jednoznacznie krytyczna. W przyjętej w październiku 2011 r. rezolucji PE wyraził ubolewanie z powodu wyroku skazującego, uważając go za naruszający prawa człowieka i będący przejawem nadużycia władzy sądowniczej. Uznał, że przepisy prawne sięgające czasów Związku Radzieckiego, przewidujące postępowanie karne dla decyzji politycznych, nie są zgodne ze standardami europejskimi⁹. Podkreślił również, że przyznanie Ukrainie europejskiej perspektywy jest warunkowane poszanowaniem przez ten kraj zasad demokracji, praw człowieka i rządów prawa. Jednoznacznie wyraził stanowisko, że brak dokonania przeglądu wyroku skazującego Julię Tymoszenko będzie stanowić zagrożenie dla zawarcia układu o stowarzyszeniu i jego ratyfikacji, a równocześnie oddali Ukrainę od realizacji jej europejskiej perspektywy (zob. *Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 27 października 2011 r. w sprawie aktualnej sytuacji na Ukrainie*).

W kontekście skazania Julii Tymoszenko PE zwraca uwagę, że problemy w relacjach UE–Ukraina mogą być rozwiązane tylko pod warunkiem przeprowadzenia przez władze w Kijowie niezbędnych reform w dziedzinie systemu prawnego i sądownictwa. Podkreśla, że

---

⁹ Należy podkreślić, że Zgromadzenie Parlamentarne Euronest apelowało również do Rady Najwyższej Ukrainy o bezzwłoczne przeprowadzenie przeglądu i nowelizacji Kodeksu karnego stosowanego w postępowaniu przeciwko Julii Tymoszenko, a zwłaszcza jego art. 365 (pochodzącemu z radzieckiego Kodeksu karnego), który przewiduje wszczęcie postępowania karnego w sprawach dotyczących decyzji politycznych i który w związku z tym jest niezgodny z normami międzynarodowymi (zob. *Rezolucja Zgromadzenia Parlamentarnego Euronest w sprawie sytuacji Julii Tymoszenko*).

warunkiem zacieśnienia relacji UE z Ukrainą jest funkcjonowanie w tym kraju niezawisłego sądownictwa oraz walka z korupcją. W sposób jednoznaczny PE wyraża zaniepokojenie stanem swobód demokratycznych na Ukrainie oraz określa, że skazanie polityków opozycji (Julii Tymoszenko, Jurija Łucenki, Walerija Iwaszczenki) nastąpiło z przyczyn politycznych i z tegoż powodu wzywa władze ukraińskie do powołania niezależnego międzynarodowego zespołu prawników z zadaniem przygotowania sprawozdania na temat ewentualnych naruszeń podstawowych praw i wolności, które miało miejsce w przypadku liderów opozycji (zob. *Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 24 maja 2012 r. w sprawie Ukrainy*).

Takie podejście ze strony PE sprawia, że finalizacja stowarzyszenia UE z Ukrainą mimo zakończonych negocjacji wydaje się dzisiaj być zagrożona. Jednakże negatywna ocena stanu demokracji na Ukrainie nie przesądza jeszcze zablokowania przez PE procesu stowarzyszeniowego tego kraju z UE. W opinii PE Ukraina ze względu na swój potencjał i położenie pozostaje dla UE krajem ważnym, a UE to nie tylko wartości demokratyczne, ale i geopolityczne. Dlatego należy – między innymi – zdaniem PE w ramach umowy stowarzyszeniowej zacieśnić współpracę między UE a Ukrainą w dziedzinie energii, która zabezpieczałaby dostawy energii dla obu stron. Współpraca ta polegałaby na utworzeniu pewnego i zróżnicowanego systemu tranzytowego dla ropy i gazu oraz wspólnego mechanizmu reagowania w przypadku zakłóceń lub przerw w dostawach surowców z Rosji (zob. *Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 1 grudnia 2011 r. zawierająca zalecenia Parlamentu Europejskiego dla Rady, Komisji oraz Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych w sprawie negocjacji dotyczących układu o stowarzyszeniu między UE a Ukrainą*).

Nie ulega wątpliwości, że powodzenie procesu stowarzyszeniowego UE–Ukraina będzie miało istotny wpływ nie tylko na stosunki Brukseli z Kijowem, ale również z innymi krajami PW negocjującymi tego typu umowy. Natomiast niepowodzenie tego procesu może skutkować wzrostem tendencji autorytarnych we wschodnich krajach partnerskich, które i tak już obecnie dotknięte są głębokim kryzysem demokracji, a niektóre z nich mają wręcz reżimy autorytarne lub co najwyżej pseudo-demokratyczne (Gromadzki 2012). Dlatego należy zgodzić się z poglądem, że standardy demokratyczne, choć ważne z punktu widzenia polityki unijnej, nie mogą przesłonić całości interesów geopolitycznych UE na obszarze postradzieckim. Nie ulega wątpliwości, że sprowadzanie

stosunków Kijów–Bruksela tylko i wyłącznie do dyskusji na temat sytuacji Julii Tymoszenko do niczego nie doprowadzi, a wręcz spowoduje dalszy regres w budowaniu systemu demokratycznego na Ukrainie i da pretekst do działania środowiskom zarówno wewnętrznym, jak i zewnętrznym niechętnym zbliżeniu Kijowa do UE. Natomiast podpisanie i wejście w życie umowy stowarzyszeniowej może stanowić dla Ukrainy, ale również innych krajów PW impuls do kontynuowania reform wewnętrznych, których konsekwencją będzie między innymi poprawa przestrzegania w tych państwach standardów demokratycznych (por. Materniak 2012). Ponadto stowarzyszenie Ukrainy z UE będzie fundamentalną zmianą geopolityczną na obszarze Wspólnoty Niepodległych Państw wykraczającą daleko poza ramy wzajemnych bilateralnych stosunków.

Podsumowanie

Ze stanowiska PE w sprawie procesu stowarzyszeniowego Ukrainy z UE wynika, że organ ten określający sam siebie „strażnikiem demokracji” szczególną wagę przywiązuje do inkorporacji przez kraje sąsiadujące z UE, a zwłaszcza te mające aspiracje europejskie wartości demokratycznych. W kontekście zawieranych umów stowarzyszeniowych PE domaga się od Ukrainy, jak i innych krajów PW przestrzegania zasad demokracji, praw człowieka, rządów prawa. Szczególną wagę przywiązuje do uczciwości procesu wyborczego, gwarantowania praw opozycji i rozwoju instytucji społeczeństwa obywatelskiego. W sposób stanowczy potępia przypadki łamania na Ukrainie standardów demokratycznych (uwięzienie przywódców opozycji), domaga się ich przestrzegania przez władze w Kijowie i podkreśla, że z punktu widzenia UE jest to warunek pogłębiania współpracy z tym krajem. W przypadku Ukrainy to zainteresowanie ze strony PE stanem demokracji w tym kraju jest szczególne z racji definiowania przez ten organ Ukrainy jako państwa europejskiego, z którymi stosunki powinny być oparte na art. 49 TUE. Z tegoż też powodu PE jest wielkim admiratorem zawarcia umowy stowarzyszeniowej z Ukrainą i nadania temu procesowi charakteru podobnego do procesu akcesyjnego (nacisk PE na wpisywanie potencjalnej perspektywy członkostwa dla krajów realizujących z sukcesem politykę sąsiedzką). Należy również podkreślić, że stanowiska PE, które przyjmują najczęściej formę rezolucji, stanowią swoistą formułę wywierania wpływu na pozostałe organy UE, jak i państwa człon-

kowskie. Rezolucje PE mają służyć temu, ażeby wartości, takie jak: demokracja, prawa człowieka, rządy prawa, którym w szczególności sposób hołduje Parlament, uwzględniać zarówno w unijnych, jak i krajowych strategiach oraz decyzjach określających charakter polityki zagranicznej całej Unii, jak i jej poszczególnych członków oraz włączając klauzule odnoszące się do tych wartości do zawieranych przez UE umów międzynarodowych, w tym stowarzyszeniowych.

Bibliografia

- Domaradzki S., 2012, *Umowa stowarzyszeniowa a wybory na Ukrainie*, http://ec.europa.eu/polska/news/opinie/121025_umowa_stowarzyszeniowa_pl.html (27.03.2013).
- Europejska Polityka Sąsiedztwa – Strategia – Komunikat Komisji*, Bruksela, 12 maja 2004 r., COM (2004) 373, archiwum – ukie.plskawue.gov.pl (25.06.2007).
- EU–Ukraine Parliamentary Cooperation Committee. Nineteenth Meeting, 13–14 June 2012. Final Statement and Recommendation*, p. 1–5, <http://www.europarl.eu/document/activities/cont/20120620ATT47302/20120620ATT47302EN.pdf>
- EU–Ukraine Parliamentary Cooperation Committee. Seventeenth Meeting, 24–25 November 2011. Final Statement and Recommendation*, p. 1–5, <http://www.europarl.eu/document/activities/cont/201201/20120104ATT34839/20120104ATT34839EN.pdf>
- Gromadzki G., 2012, *Umowa stowarzyszeniowa – klucz do relacji Ukraina–UE*, <http://www.euractiv.pl> (26.01.2012).
- Jaroszewicz M., 2011, *Umowa stowarzyszeniowa z Unią Europejską; jak to widzi Ukraina*, http://www.new.org.pl/2011-06-16,umowa_stowarzyszeniowa_z_unia_europejska_jak_to_widzi_ukraina (05.08.2013).
- Konkluzje Rady w sprawie praw człowieka i demokracji, Strategiczne ramy UE dotyczące praw człowieka i demokracji, Plan działania UE dotyczący praw człowieka i demokracji w wersji przyjętej przez Radę w dniu 25 czerwca 2012 r.*, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/pl/12/s11855.pl12.pdf> (26.06.2012).
- Konończuk W., Matuszak S., 2011, *Negocjacje Umowy Stowarzyszeniowej UE–Ukraina a Rosja*, „Tydzień na Wschodzie”, nr 14, <http://www.osw.waw.pl> (13.04.2011).
- Lyubashenko I., 2011, *Perspektywy stowarzyszenia Ukrainy z Unią Europejską*, „Biuletyn PISM”, nr 111.
- Materniak D., 2012, *Ukraina–UE: Puste słowa?*, <http://www.psz.pl> (12.12.2012).
- Mielczarek E., 2007, *Rola i znaczenie umów zawartych pomiędzy UE a Ukrainą*, <http://www.psz.pl/tekst-7147/> (12.11.2007).
- Miklas E., 2008, *Szczyt UE–Ukraina bez bliskiej perspektywy członkostwa*, http://www.psz.pl/http://www.psz.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=13307 (05.10.2008).
- Ostra reakcja Unii na skazanie Tymoszenko*, <http://www.uniaeuropejska.org/ostra-reakcja-unii-na-skazanie-tymoszenko> (11.10.2011).
- Parlament Europejski/Delegacje, <http://www.europarl.europa.eu/delegations/pl/d-ua/home.html> (18.12.2013).

- Partnerstwo wschodnie – UE otwiera nowy, ambitny rozdział w stosunkach z sąsiadami ze Wschodu*, Bruksela, 3 grudnia 2008 r., <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/08/1858&format=HTML> (27.08.2009).
- Pawlicki J., 2008, *Partnerstwo Wschodnie modne w Brukseli*, http://wyborcza.pl/1,86117,5842906,Partnerstwo_Wschodnie_modne_w_Brukseli.html (24.10.2008).
- Pisarska K., 2008, *Wpływ Polski i nowych krajów członkowskich na politykę wschodnią Unii Europejskiej w latach 2004–2007 – ocena unijnych urzędników i dyplomatów*, Warszawa, wrzesień 2008, http://www.pulaski.pl/raport/Raport_Pulaskiego_Nr_1_08_Polski.pdf (25.10.2009).
- Projekt sprawozdania zawierającego zalecenia Parlamentu Europejskiego dla Rady, Komisji oraz Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych w sprawie negocjacji dotyczących układu o stowarzyszeniu między UE a Ukrainą*, <http://www.europarl.europa.eu/metdocs/2009-2014/documents/afet/pr/872/872728/872728pl.pdf> (22.12.2013).
- Propozycja Polsko-Szwedzka. Partnerstwo Wschodnie*, Warszawa 2008, <http://www.msz.gov.pl/Propozycja,Polsko-Szwedzka,19890.html> (25.04.2009).
- Regulamin Parlamentu Europejskiego*, www.europarl.eu/sides/getLastRules.do?language=PL&reference=TOC (24.11.2013).
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 9 czerwca 2011 r. w sprawie Ukrainy: sprawy Julii Tymoszenko i innych członków poprzedniego rządu*, www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2011-0272+0+DOC+XML+VO//PL (26.06.2012).
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 27 października 2011 r. w sprawie aktualnej sytuacji na Ukrainie*, www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2011-0472+0+DOC+XML+VO//PL (26.06.2012).
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 1 grudnia 2011 r. zawierająca zalecenia Parlamentu Europejskiego dla Rady, Komisji oraz Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych w sprawie negocjacji dotyczących układu o stowarzyszeniu między UE a Ukrainą*, <http://www.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2011-0545+0+DOC+XML+VO//PL> (05.12.2011).
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 24 maja 2012 r. w sprawie Ukrainy*, www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0221+0+DOC+XML+VO//PL (26.09.2012).
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 13 grudnia 2012 r. w sprawie sytuacji na Ukrainie*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0507+0+DOC+XML+VO//PL> (14.12.2012).
- Rezolucja Zgromadzenia Parlamentarnego Euronest w sprawie sytuacji Julii Tymoszenko*, DzU C 153 z 30.05.2012.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 2006 r. określające przepisy ogólne w sprawie ustanowienia Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa*, DzU L 310 z 09.11.2006.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 listopada 2006 r., ustanawiające Instrument na rzecz Stabilności*, DzU L 327 z 24.11.2006.
- Sikorska K., 2013, *Kolejny krok ku stowarzyszeniu z Ukrainą*, <http://www.uniaeuropejska.org/kolejny-krok-ku-stowarzyszeniu-z-ukraina> (16.05.2013).
- Sourander D., 2012, *Europejska Polityka Sąsiedztwa (EPS) oraz Partnerstwo Wschodnie*, http://www.europa.eu/ftu/pdf/pl/FTU_6.3.3.pdf (26.01.2012).

- Sourander D., 2012, *Zakaukazie (Armenia, Azerbejdżan, Gruzja)*, http://www.europa.eu/ftu/pdf/pl/FTU_6.4.3.pdf (28.02.2012).
- Sprawozdanie zawierające zalecenia Parlamentu Europejskiego dla Rady, Komisji oraz Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych w sprawie negocjacji dotyczących układu o stowarzyszeniu między UE a Ukrainą*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A7-2011-0387&language=PL> (21.12.2013).
- Sprawy zagraniczne – projekty sprawozdań*, <http://www.europarl.europa.eu/committees/pl/afet/draft-reports.html> (16.12.2013).
- Sprawy zagraniczne – sprawozdania*, <http://www.europarl.europa.eu/committees/pl/afet/reports.html> (16.12.2013).
- Świeżak P., 2005, *Broń atomowa na Ukrainie*, <http://www.psz.pl/tekst-7322/> (21.09.2005).
- UE parafowała umowę stowarzyszeniową z Ukrainą*, <http://www.euractiv.pl> (26.03.2013).
- UE–Ukraina: jest wstępna umowa, bez obietnic członkostwa*, <http://www.kresy.pl/wydarzenia?zobacz/ue-ukraina:-wstepna-zgoda-ws-stowarzyszenia> (22.07.2008).
- Wersja skonsolidowana Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, DzU C 83/145 z 30.03.2010.
- Wspólna deklaracja przyjęta podczas szczytu partnerstwa wschodniego w Pradze, Praga, 7 maja 2009 r.*, register.consilium.europa.eu/pdf/pl/09/st08/st08435.pl109.pdf (27.05.2010).
- Wspólna Strategia Rady Europejskiej z dnia 11 grudnia 1999 r. w sprawie Ukrainy (1999/877/WPZiB)*, DzU L 331 z 23.12.1999.
- Wspólne stanowisko z dnia 28 listopada 1994 r. określone przez Radę w sprawie celów i priorytetów Unii Europejskiej w odniesieniu do Ukrainy*, ec.europa.eu/enlargement/ccvista/pl/31994e0779-pl.doc (25.08.2013).
- Wspólny komunikat Komisji Europejskiej i Wysokiego Przedstawiciela Unii Europejskiej do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Nowa koncepcja działań w obliczu zmian zachodzących w sąsiedztwie*, eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0303:FIN:PL:HTML (22.08.2012).

POSITION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT IN RELATION TO THE ASSOCIATION PROCESS OF UKRAINE WITH THE EU

Abstract

The article discusses the role played by the European Parliament (EP) in the EU–Ukraine Association Agreement. The aim of this process is to establish a close and mutual political and economic cooperation on both sides. By stressing the importance of EP as the only EU body having democratic legitimacy, and thus defines itself as a „guardian of democracy” in the modern world, analyzing its position on the conclusion of an EU association agreement with Ukraine. It should be noted that the EP pays particular attention in the context of the association to the development of democracy in Ukraine and its respect of democratic standards. This authority recognizing the geopolitical importance of Ukraine is in favour of deepening the EU’s cooperation with that country through the conclusion of an association agreement and calls for granting

Ukraine a potential European perspective. However, what is worth noting the EP in numerous resolutions makes conditional the progress in the bringing Ukraine to the EU from the incorporation of the values defined as European (democracy, rule of law, protection of minorities etc.) by Kiev. Therefore, events that indicate a crisis of democracy in Ukraine pay such important matter for the European Parliament (e.g. the imprisonment of opposition politicians, including former Prime Minister Yulia Tymoshenko) to which the authorities usually adopt a clearly negative position, often contrasting with more „balanced” opinions of other EU institutions.

Key words: the European Parliament, the European Union, Ukraine, the Association Agreement.